

Ганна ЖАЛДАК

к.е.н.

Людмила ШУЛЬГІНА

д.е.н., професор

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ГАРМОНІЗАЦІЯ СТАНДАРТІВ – ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Підприємства є надзвичайно чутливими до змін як внутрішнього так і зовнішнього середовищ. Світова пандемія підтвердила залежність бізнесу від змін не лише в економічному чи політичному аспектах. З одного боку вона стала значним обмеженням для розвитку підприємств, але з іншого – додатковим стимулом до інтернет-торгівлі. Так, за прогнозами німецького статистичного онлайн-порталу Statista, до 2021 року світовий ринок електронної комерції складе 4,9 трлн дол у рік. Проте, незважаючи на те, який вид продаж (онлайн чи офлайн) буде домінувати надалі, актуальним все ж залишаються питання гармонізації вітчизняних стандартів для забезпечення розвитку підприємств майбутньому. Зазначимо, що сучасне законодавство України у рамках гармонізації та стандартизації розвивається досить хвилеподібно. Наприклад, з отриманням незалежності, з 1992 по 1996 рік відбулось певне поживлення у прийнятті стандартів, далі до 2005 року активність у цій сфері певним чином знизилась, потім знову почались позитивні зрушення до 2010 року, після чого знову відбувалось гальмування процесу. Починаючи з 2014 року почалась активна робота над процесом гармонізації стандартів України зі стандартами ЄС, тому зосередимось на аналізі тенденцій 2014-2018 рр.

В Україні процес гармонізації відбувається у відповідності до положень європейських організацій стандартизації, зокрема: Європейського комітету з стандартизації (CEN); Європейського комітету з стандартизації в галузі електротехніки (CENELEC); Європейського інституту з стандартизації в галузі телекомунікації (ETSI). У свою чергу Європейська стандартизація базується на координації з міжнародними організаціями стандартизації: Міжнародною організацією з стандартизації (ISO), Міжнародною електротехнічною комісією (IEC), Міжнародною спілкою електрозв'язку (ITU). Таким чином існує низка міжнародних стандартів, які регламентують діяльність підприємств у виробництві продукції, побудові бізнес-процесів та систем якості, екологічні стандарти, маркетингові стандарти, стандарти ризик-менеджменту тощо.

Стандарти у діяльності підприємств забезпечують основу для прийняття ефективних управлінських рішень про найбільш доцільний підхід до управління підприємством або його структурним елементом, також можуть використовуватися для прийняття рішення конкретних ситуаціях або вибору між різними варіантами. Вибір стандарту управління або його збалансоване розширення вимагає детального розуміння вимог кожного стандарту і способів їх практичного застосування (впровадження), а також, залежить від рівня зрілості процесів управління.

У 2015 році було прийнято всі стандарти, ідентичні відповідним гармонізованим європейським стандартам що відповідають актам законодавства ЄС (Додаток III) з випередженням на два роки (окрім стандартів у будівельній сфері). Упродовж 2015-2018 років забезпечувалось прийняття актуальних версій цих стандартів та їх переклад українською мовою. За пріоритетними секторами, що зазначені в Угоді про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції (АСАА) прийняті як національні усі (1529) гармонізованих європейських стандартів щодо: LVD (Low Voltage Directive) – 615 стандартів; EMC (ElectroMagnetic Compatibility) – 136 стандартів; MD – 778 стандарт.

Тривалість процесу гармонізації складає від декількох місяців до декількох років. Все залежить від обраного методу гармонізації: розробка нового стандарту, метод підтвердження та метод перекладу. Наприклад, якщо мова йде про гармонізацію національних стандартів до європейських, міжнародних за методом перекладу, то це триває близько 7-8 місяців (включаючи процес розробки-перекладу, наповнення національною складовою та кінцевого затвердження). Якщо ж говорити про розробку нового національного стандарту – то така процедура триває від одного року до трьох. Досить багато часу займає погодження створеного стандарту з організаціями, відомствами, відповідними Технічними комітетами.

Відповідно до методу підтвердження гармонізація стандартів у цілому зводиться до перекладу обкладинки європейського чи міжнародного стандарту, а сам текст залишається на мові оригіналу. Звичайно, це найпростіший метод гармонізації, але він є найгіршим з точки зору стратегічної спрямованості підприємства чи його міжнародної діяльності. Виробники, які збираються працювати за такими стандартами, самостійно роблять переклад, у результаті – переклад того самого стандарту здійснюють по-різному різні виробники, що може призвести до певних непорозумінь. У результаті чого може випускатися продукція, взагалі не відповідна стандарту, або навіть небезпечна для життя людей. У 2017 році було прийнято 1445 національних стандартів, з яких 1214 стандартів гармонізовані з міжнародними та європейськими, з них: 507 стандартів прийнято методом перекладу та профінансовано Мінекономрозвитку. У 2018 році було включено до Програми робіт з національної стандартизації 4050 тем щодо розроблення проектів національних стандартів, з яких: 2528 – гармонізованих з міжнародними та європейськими, з них: 873 – методом перекладу фінансується Мінекономрозвитку.

У процесі розробки національних стандартів проводяться відповідні дослідження та випробування. У випадку гармонізації національних стандартів до міжнародних важливо враховувати певні особливості, зокрема, кліматичні умови, географічне розташування нашої країни. Наприклад, різні вимоги можуть бути до випуску електрообладнання. Якщо у країнах Європейського союзу межа температури використання електрообладнання може бути мінус 15-200С, то, враховуючи кліматичні умови України, цю межу потрібно змінювати до нижчих позначок, оскільки зима в нас набагато холодніша.

Наостанок, серед основним проблем гармонізації, які впливають розвиток підприємств є: недостатність фінансування процедур гармонізації; повільне приведення законодавчої бази України до європейської (активність почалась лише з 2014 року прийняттям Закону України «Про стандартизацію»); низька активність технічних комітетів. Докорінна зміна системи стандартизації, процедур стандартизації та сертифікації, що відбулись у 2014-2018 рр. зумовила активізацію та оперативність прийняття управління рішень у цій сфері. Якщо і надалі слідувати тому вектору, можна забезпечити розвиток підприємств на основі впровадження та використання у своїй діяльності гармонізованих стандартів.

Список використаних джерел

1. Визнані стандарти харчової безпеки. URL: <https://stina.org.ua/wp-content/uploads/2019/04/Vyznani-standarty-harchovoyi-bezpeky.pdf> (дата звернення: 02.05.2020 р.).

2 Угода про асоціацію між Україною та Європейським союзом. Урядовий портал / Урядовий портал. URL: [http:// https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu](http://https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu) (дата звернення: 02.05.2020 р.).

3. Особливості стандартизації в Україні. URL: http://ukrndnc.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1161&Itemid=225 (дата звернення: 02.05.2020 р.).